

## **Przegląd Broni Ręcznej 2002: Podsumowanie Rozdziału**

### **6 Wzmacnianie Kontroli: Środki kontroli Broni Ręcznej**

W niniejszym rozdziale przyjrano się licznym proponowanym lub faktycznie stosowanym systemom normatywnym na szczeblu krajowym, regionalnym i światowym, z zakresu kontroli broni ręcznej na różnych etapach ich cyklu życia. Omówienie to jest wybiórcze, niemniej jednak, obszary poruszone w tym rozdziale są powszechnie uznawane za kluczowe komponenty szerszych wysiłków na rzecz kontroli broni ręcznej. Obejmują one znakowanie i ustalanie pochodzenia broni, certyfikację użytkowników końcowych, zarządzanie zasobami oraz unormowanie kwestii posiadania cywilnego. Studium zostało uzupełnione przez analizę szczególnego instrumentu (ostatnio zawartego *Protokołu ONZ w sprawie Broni Palnej*), regionu (Afryka Wschodnia) oraz typu podmiotu (organizacje pozarządowe).

Wysiłki na rzecz kontroli broni ręcznej stają przed wieloma problemami. Jednym z nich jest nadzwyczajna długowieczność tej broni. Jeśli jest przechowywana ostrożnie, broń ręczna może mieć bardzo długi cykl życia. Zazwyczaj mija kilka dekad, nim oryginalna broń stanie się bezużyteczna, chociaż jej części składowe – poddane recyklingowi w nowszych broniach – mogą przetrwać nawet dłużej. Broń ręczna zazwyczaj przechodzi przez wiele rąk, zanim zakończy swoje życie, co jeszcze bardziej komplikuje wysiłki kontrolne. Ten cykl życia rozpoczyna się najczęściej od produkcji i przechodzi na pewnym etapie do posiadania, lecz niekoniecznie kończy się na pierwszym posiadaniu. Transfer, ponowny przerzut oraz magazynowanie stanowią normalne części cyklu życia broni ręcznej. Systemy normatywne przedstawione w niniejszym rozdziale są przeznaczone do utrzymania kontroli nad tą bronią na różnych etapach tego cyklu. Gdy wysiłki na rzecz kontroli nie powiodą się, broń często kończy w niewłaściwych rękach.

Skuteczne ustalanie pochodzenia broni ręcznej może pomóc w zidentyfikowaniu i w końcu w zwalczaniu nielegalnych sieci przemytniczych. Certyfikaty końcowych użytkowników odgrywają podobną rolę w zapobieganiu przerzutom tej broni do niezamierzonych użytkowników końcowych i niezamierzonego końcowego użycia. Kontrole pośrednictwa handlu bronią, po dalszym rozwoju, wypełnią zasadniczą lukę w obecnych systemach normatywnych, bowiem ograniczą one swobodę, z której korzystają obecnie niektórzy pośrednicy ułatwiając nielegalne transakcje bronią. Bezpieczne magazyny są równie istotne w zwalczaniu przerzutów, podczas gdy krajowe uregulowanie kwestii posiadania cywilnego jest kamieniem węgielnym dla wysiłków na rzecz minimalizacji nadużywania broni ręcznej.

Te systemy normatywne znajdują się na różnych etapach rozwoju. Kontrole nad posiadaniem cywilnym są, z ważnymi wyjątkami, dosyć rozległe, a w ostatnich latach nacisk na wzmocnienie przepisów zarówno w krajach rozwiniętych, jak i rozwijających się wzrósł. Dla kontrastu, pośrednictwo w handlu bronią pozostaje w dużej mierze nieuregulowane, nawet na szczeblu krajowym, chociaż punkt uwagi powoli przesuwają się na tę kluczową działalność.

W świecie suwerennych państw wszystkie te systemy są w sposób nieunikniony zakorzenione w krajowym ustawodawstwie i instytucjach. Przypadek Afryki Wschodniej ilustruje złożone, a jednocześnie zasadnicze zadanie przełożenia zobowiązań politycznych składanych na szczeblu wielostronnym (pod regionalnym) na skuteczne działania na szczeblu krajowym. Podczas gdy krajowe przepisy pozostaną fundamentem szerszych wysiłków

kontrolnych, międzynarodowa natura proliferacji broni ręcznej sprawia, iż współpraca międzynarodowa jest nieodzowna. I choć jest ona często trudna dla krajów obawiających się ingerencji w ich suwerenność, to potrzeba harmonizacji kontroli broni ręcznej staje się coraz bardziej ewidentna. Skuteczne mechanizmy ustalania pochodzenia broni nie mogą być wypracowywane bez harmonizacji na pewnym minimalnym poziomie. Gwarancje użytkowników końcowych pozostaną otwarte na nadużycia i oszustwa tak długo, jak praktyki krajowe będą zasadniczo odmienne. Rozwój znacznych kontroli nad pośrednictwem w handlu bronią wymagać będzie szerokiego porozumienia w sprawie definicji i zakresu jurysdykcji.

Te dwa poziomy działań – krajowy i wielostronny – z konieczności wzmacniają się wzajemnie. Sukces każdego instrumentu międzynarodowego zależy od jego krajowej implementacji. Bardzo często wdrażanie takich instrumentów ma znaczący wpływ na istniejące systemy krajowe – zarówno w krajach rozwiniętych, jak i rozwijających się. Jednocześnie, wysiłki poszczególnych krajów na rzecz niezależnego wzmocnienia krajowych kontroli broni ręcznej szybko napotykać ograniczenia wynikające z odmiennych praktyk krajowych, stwarzających nacisk na rozwój wielostronnych środków ukierunkowanych na harmonizację i standaryzację tych kontroli.

Rozdział ten opisuje szeroką różnorodność podmiotów, które są zaangażowane, na szczeblu krajowym, regionalnym i światowym, w podejmowanie prób wzmocnienia kontroli broni ręcznej. Zwraca on uwagę w szczególności na zasadniczą rolę, którą odgrywają organizacje pozarządowe w zdobywaniu poparcia dla takich wysiłków i w kształtowaniu oraz implementacji szczególnych polityk. Jednakże, rozdział ten podkreśla również główną rolę, którą muszą odgrywać te kraje w kontroli broni ręcznej.